

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

หอการค้าและสมาคมการค้าเป็นสถาบันการค้าเอกชนที่นักธุรกิจได้รวมตัวกันขึ้นเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรักษาดุลประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ หอการค้ามีขึ้นครั้งแรกในโลกที่ประเทศฝรั่งเศส มีการขยายตัวและถูกจัดตั้งตามประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก

สำหรับหอการค้าในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ. 2509 ได้ให้คำจำกัดความว่า "เป็นสถาบันที่บุคคลหลายคนจัดตั้งขึ้น เพื่อส่งเสริมการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การเงิน หรือเศรษฐกิจอันมิใช่เป็นการหาผลกำไร หรือรายได้มาแบ่งปันกัน" หอการค้าจึงมีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนั้นในพระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ. 2509 ยังได้ระบุถึงข้อห้ามต่าง ๆ เพื่อป้องกันการกระทำโดยมิชอบของหอการค้าซึ่งอาจจะนำผลเสียมาสู่เศรษฐกิจของประเทศได้

หอการค้าในประเทศไทยแบ่งได้ 4 ประเภทคือ

1. หอการค้าจังหวัด ตั้งขึ้นตามจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ประกอบวิสาหกิจในจังหวัดนั้น ๆ ใน พ.ศ. 2524 มี 8 แห่ง
2. หอการค้าต่างประเทศในประเทศไทย จัดตั้งขึ้นโดยนักธุรกิจชาวต่างประเทศที่เข้ามาประกอบกิจการในประเทศไทย ใน พ.ศ. 2524 มี 11 แห่ง
3. หอการค้าไทย เป็นหอการค้าประจำเมืองหลวง จัดตั้งขึ้นโดยพ่อค้านักธุรกิจที่ประกอบวิสาหกิจในสาขาต่าง ๆ
4. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เป็นสถาบันสูงสุดของภาคเอกชน เป็นที่รวมของหอการค้า สมาคมการค้า รัฐวิสาหกิจ สหกรณ์และบริษัทห้างร้านเอกชนต่าง ๆ

สมาคมการค้าเป็นชมรมที่ตั้งขึ้นมาจากผู้ประกอบการวิสาหกิจประเภทเดียวกัน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสมาชิก ส่งเสริมการค้าที่อยู่ในวัตถุประสงค์สมาคมการค้าที่เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย คือ สมาคมลัทธิหรืออั้งยี่ ตั้งขึ้นโดยชาวจีนที่เข้ามาทำการค้าในประเทศไทย ในสมัยรัชกาลที่ 4 และได้พัฒนาเรื่อย ๆ จนกลายเป็นหอการค้าไทย-จีนในปัจจุบัน หลังจากนั้นก็มีสมาคมการค้าต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมาในพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. 2509 ได้ให้คำจำกัดความสมาคมการค้าว่า "เป็นสถาบันที่บุคคลหลายคน ซึ่งเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจจัดตั้ง เพื่อทำการส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจอันมิใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน" สมาคมการค้าจึงเป็นสถาบันที่ส่งเสริมการค้าในเฉพาะเรื่อง แต่ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติหอการค้าและพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. 2509 การค้าของประเทศไทยอยู่ในลักษณะที่ยุ่งเหยิงไม่เป็นระเบียบ โดยเฉพาะการค้ากับต่างประเทศ มีการปลอมคุณภาพของสินค้า มีการส่งสินค้าไม่ได้มาตรฐาน ขายสินค้าต่ำกว่าราคากันเอง มีการปฏิบัติผิดสัญญาการค้า ฯลฯ ทำให้เสียชื่อเสียงแก่ประเทศไทย รัฐบาลจึงได้มีการตรากฎหมายทั้งสองฉบับขึ้น แยกหอการค้าและสมาคมการค้าออกจากกันเป็นสมาคมชมรมค้า โดยมีกองสถาบันการค้า กรมการค้าภายในเป็นผู้รับผิดชอบพิจารณาการจัดตั้ง ควบคุมดูแลการค้าเป็นงานให้เป็นไปตามกฎหมาย

หอการค้าและสมาคมการค้ามีลักษณะแตกต่างกันในด้านสมาชิก หอการค้าจะรับสมาชิกที่ประกอบวิสาหกิจทุกประเภท ส่วนสมาคมการค้าจะรับเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจประเภทเดียวกัน เท่านั้นในด้านอาณาเขต หอการค้าจะรับสมาชิกได้เฉพาะในอาณาเขตที่กฎหมายระบุไว้เท่านั้น ส่วนสมาคมการค้ารับสมาชิกได้โดยทั่วไปไม่ได้จำกัดอาณาเขต หอการค้าเป็นสถาบันสากลที่ยอมรับกันทั่วไป เป็นที่เชื่อถือในต่างประเทศมากกว่าสมาคมการค้า และในการดำเนินงานหอการค้ามีวัตถุประสงค์ที่กว้างขวางกว่าสมาคมการค้าครอบคลุมไปถึงเศรษฐกิจทุกสาขา ส่วนสมาคมการค้ามีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริม

การค้าในสินค้าที่อยู่ในวัตถุประสงค์เท่านั้น หอการค้าและสมาคมการค้ามีลักษณะที่เหมือนกันในแง่ของการรักษายลประโยชน์ของสมาชิกให้บริการ ในด้านข่าวสารแก่สมาชิกเป็นสำคัญและไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

การบริหารของหอการค้าและสมาคมการค้า มีทั้งแตกต่างและคล้ายคลึงกัน ในด้านของการกำหนดวัตถุประสงค์และการเงิน การจัดองค์การ การประสานงาน ตลอดจนการควบคุมซึ่งได้พิจารณาถึงแต่ละสถาบันให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น คือ การบริหารของหอการค้าไทย การบริหารของสมาคมการค้า การบริหารของหอการค้าต่างประเทศในประเทศไทยและการบริหารของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จากการศึกษาพบว่าหอการค้าและสมาคมการค้ามีหน้าที่ในการส่งเสริมการค้าของประเทศ ให้บริการข่าวสาร ข้อมูลทางการค้าแก่สมาชิก เป็นศูนย์กลางของนักธุรกิจในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการบริหารในรูปของคณะกรรมการบริหารซึ่งเลือกตั้งจากสมาชิกสามัญ มีหน้าที่ในการวางแผนและกำหนดนโยบายทั่วไปเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติอยู่ภายใต้ขอบบังคับและพระราชบัญญัติหอการค้าและพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. 2509 หอการค้าและสมาคมการค้าไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะหากำไรมาแบ่งปันกันในระหว่างสมาชิกใดเหมือนกับองค์การธุรกิจ แต่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมให้องค์การธุรกิจมีความเจริญก้าวหน้า การบริหารงานภายในสำนักงานจะมีเลขานุการบริหารหรือผู้จัดการ เป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงานควบคุมดูแลกิจการภายในสำนักงานและรับมอบนโยบายจากฝ่ายบริหาร สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นสถาบันการค้าเอกชนที่มีสมาชิกที่เป็นทั้งสถาบันการค้าอันได้แก่ หอการค้าและสมาคมการค้า รัฐบาล สหกรณ์ และบริษัทห้างหุ้นส่วนจึงเป็นสถาบันที่มีบทบาทมากที่สุดในการค้าและการส่งเสริมการค้าส่งออกและมีการร่วมมือกับภาครัฐบาลอย่างใกล้ชิด

การค้าเนื้องานเพื่อการส่งเสริมการค้าส่งออกได้แยกให้เห็นถึงการดำเนินงานของแต่ละสถาบัน ว่ามีบทบาทอย่างไร

การดำเนินงานส่งเสริมการส่งออกของหอการค้าไทย มีบทบาทในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดของสินค้าให้กับสมาชิกและบุคคลทั่วไปที่ต้องการทำไปประกอบเอกสารการส่งออก เพื่อขอรับสิทธิพิเศษทางการค้าจากประเทศผู้นำเข้า การเผยแพร่ข่าวสารและให้บริการทางการค้าโดยการจัดทำวารสาร นิตยสาร ไคเรคทอรี รับประทานทางการค้าให้กับสมาชิก แกะไขข้อขัดข้องของสมาชิกที่เกี่ยวกับการค้า มีการร่วมมือกับภาคเอกชนด้วยกันคือ สมาคมอุตสาหกรรมไทย สมาคมธนาคารไทย เข้าไปมีบทบาทในอาเซียน-ซีซีไอ เป็นตัวแทนของประเทศไทยในระดับเอกชน เพื่อร่วมพิจารณาปัญหาทางการค้าและอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการต้อนรับคณะผู้แทนทางการค้าจากต่างประเทศและจัดคณะผู้แทนทางการค้าออกไปแสวงหาตลาดในต่างประเทศ

การดำเนินงานของสมาคมการค้าในการส่งเสริมการส่งออก มีการรับรองเอกสารในการส่งออกเป็นเพียงบางสมาคม ให้บริการข่าวสาร ข้อเสนอเทศและคำปรึกษา ทางด้านการค้าแก่สมาชิก ส่งเสริมการตลาดของสมาชิก ทั้งในด้านการเป็นตัวกลางเจรจาการค้ากับต่างประเทศ การจัดสรรโควตาให้กับสมาชิก การแก้ไขปัญหและอุปสรรคการส่งออกของสมาชิก ร่วมมือกับทางราชการในการกำหนดนโยบายทางการค้า ร่วมมือกันระหว่างภาคเอกชนด้วยกัน ในการประสานงานในเรื่องต่าง ๆ เข้าร่วมกับภาครัฐบาลในการพิจารณาแก้ไขปัญหานโยบายทางเศรษฐกิจของประมณฑล เป็นต้น

สำหรับการดำเนินงานของหอการค้าต่างประเทศในประเทศไทย พบว่า มีการให้บริการข่าวสารและข้อเสนอเทศทางการค้า รักษาผลประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ แต่มีบทบาทในการส่งเสริมการส่งออกยังไม่มากเท่าที่ควร

ส่วนการดำเนินงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ซึ่งนับว่ามีบทบาทค่อนข้างสำคัญ ได้แก่ การให้ข่าวสารข้อเสนอเทศทางการค้าที่ทันสมัยแก่สมาชิกและผู้สนใจโดยทั่วไปเป็นอนุญาโตตุลาการ พิจารณาข้อพิพาททางการค้า

ออกใบรับรองมาตรฐานของสินค้า มีการตรวจสอบคุณภาพข้าวก่อนส่งออก ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการจัดตั้งคณะผู้แทนทางการค้าออกไปแสวงหาตลาดต่างประเทศทั้งในระดับเอกชนและร่วมกับรัฐบาลให้ต้อนรับผู้แทนการค้าจากต่างประเทศ เป็นตัวแทนภาคเอกชนทั้งหมดในการเจรจาเป้าหมายการส่งสินค้าออกไปประเทศญี่ปุ่นและเป็นผู้เจรจาทำสัญญาซื้อขายข้าวโพคกับญี่ปุ่นและไต้หวัน เป็นต้น

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา หอการค้าและสมาคมการค้ามีปัญหาและอุปสรรคที่เป็นข้อจำกัดในการส่งเสริมการส่งออก โดยจะพิจารณาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการดำเนินงานของหอการค้า มีปัญหาทางด้านสมาชิกคือไม่ชำระค่าบำรุงอย่างครบถ้วนและไม่ให้ความร่วมมือ เมื่อหอการค้าได้กระทำการสำรวจและวิจัยปัญหาเกี่ยวกับการรับรองเอกสาร ในการส่งออกโดยเฉพาะการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดของสินค้า ปัญหาของหอการค้าต่างประเทศในประเทศไทยมีการดำเนินงานที่ไม่สนับสนุนการส่งออกเท่าที่ควร

2. ปัญหาการดำเนินงานของสมาคมการค้า มีปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนไม่พอในการดำเนินงานโดยเฉพาะสมาคมการค้าเล็ก ๆ และมีสมาชิกจำนวนน้อย มีการใช้จ่ายในด้านการกุศลมากเกินไป ทำให้เงินทุนที่จะใช้จ่ายในการดำเนินงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และไม่สามารถจ้างเจ้าหน้าที่ประจำได้ และปัญหาการมีสมาคมการค้าซ้ำซ้อนในวัตถุประสงค์อย่างเดียวกันทำให้การส่งเสริมการส่งเสริมการส่งออกทำได้ไม่เต็มที่

3. ปัญหาส่วนรวมของหอการค้าและสมาคมการค้า มีปัญหาที่เกิดขึ้นในลักษณะคล้ายคลึงและเกี่ยวเนื่องกัน เช่น ปัญหาการส่งเสริมการตลาดของสมาชิก ซึ่งมีการจัดคณะผู้แทนทางการค้าไปต่างประเทศ ปัญหาการควบคุมสมาชิกในด้านคุณภาพผลละมาตรฐานของสินค้า การแก้ไขปัญหาของสมาชิกในการส่งออก การจัดสรรโควตาให้กับสมาชิก การเจรจาสินค้าเป้าหมาย

ไปญี่ปุ่น การเจรจาขายข้าวโพคให้กับญี่ปุ่นและไต้หวัน นอกจากนั้นยังมีปัญหาเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล เช่น นโยบายการส่งเสริมการส่งออก นโยบายการค้าของรัฐบาลในการกำหนดราคาขั้นต่ำของสินค้า การค้าระบบโควตา และระบบเสรี การรวมกลุ่มกันขายสินค้า และการร่วมมือระหว่างหน่วยราชการกับหอการค้าและสมาคมการค้าซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานกันในรูปคณะกรรมการรวมยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริงได้ ถึงแม้จะกำหนดรูปแบบของคณะกรรมการรวมไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2524-2529) ไว้ (หน้า 145) แต่ก็นับเป็นนิมิตรที่ดีที่จะแก้ไขให้ภาคเอกชนและรัฐบาลได้มีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมการส่งออก

จากปัญหาที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้นสามารถนำไปสู่สมมติฐานที่ตั้งไว้ได้คือ

1) หอการค้าและสมาคมการค้ามีการส่งเสริมการค้าไทย เพื่อการส่งออกอย่างเต็มความสามารถ

สามารถที่จะแยกพิจารณาเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- หอการค้าไทยมีบทบาทในการส่งเสริมการส่งออกไม่มากนัก ถึงแม้เป็นแหล่งให้ข้อมูลทางการค้าที่ดี แต่สมาชิกก็มักจะใช้ความสามารถของตนเองในการหาข่าวสารมากกว่างานหลักของหอการค้าไทย คือ การออกใบรับรองแหล่งกำเนิดของสินค้าและมีการดำเนินงานค่านาอาเซียน-ซีซีโอ ซึ่งยังไม่นับว่าเป็นการส่งเสริมการส่งออกอย่างเต็มความสามารถ

- สมาคมการค้า สรุปได้ว่า สมาคมการค้าส่วนใหญ่ที่มีสมาชิกประกอบวิสาหกิจการส่งออก ไม่ค่อยมีบทบาทในทางการค้า มักจะขาดปัจจัยหลายอย่างทั้งในด้านเงินทุนและบุคลากร ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์ มีเพียงบางสมาคมการค้าที่สินค้ามีความสำคัญในการส่งออกมากเท่านั้นที่ได้พยายามเข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ เช่น สมาคมผู้ส่งชาวออกต่าง

ประเทศ สมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย สมาคมพ่อค้าข้าวโพดและพืชพันธุ์ไทย
สมาคมอุตสาหกรรมไทย

- หอการค้าต่างประเทศในประเทศไทย เป็นสถาบันที่ไม่ค่อย
มีบทบาทในการส่งเสริมการส่งออก เพราะมีปัญหาทางค่านกฎหมายที่กำหนด
ให้คนไทยเข้าเป็นสมาชิกได้ เพียงร้อยละ 25 ทำให้เป็นสถาบันที่รักษาผล
ประโยชน์ของชาวต่างประเทศมากกว่า

- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เป็นสถาบันที่มีการส่งเสริม
การส่งออก โดยตรงมากกว่าทุกสถาบันที่ได้กล่าวมาข้างต้น เพราะเป็นที่รวม
ของสถาบันการค้าและธุรกิจเอกชนทั่วไป อีกทั้งรัฐบาลก็ได้ให้ความเชื่อถือ
ตลอดมาและยังมอบหมายการค้าเนื้องานบางอย่างให้กับสภาหอการค้า เช่น
การเจรจากำหนดการค้าส่งสินค้าเป้าหมายไปญี่ปุ่น การตรวจสอบคุณภาพข้าว
และการติดต่อประสานงานให้กับภาคเอกชน เป็นต้น

ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานข้อนี้ เพราะในระหว่างหอการค้าทั้ง 3
สถาบันก็ยังไม่มีการส่งเสริมการส่งออกอย่างเต็มที่

2) มีปัญหาอยู่บ้างในการร่วมมือระหว่างทางราชการกับหอการค้า
และสมาคมการค้าในการส่งเสริมสินค้าไทยเพื่อการส่งออก แต่สามารถที่จะ
แก้ปัญหาเหล่านั้น

สมมติฐานข้อนี้ยอมรับได้ เพราะว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมักจะเป็นการขัด
แย้งกันในเรื่องของนโยบายการค้ากับต่างประเทศ ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ
ของทางราชการล่าช้าได้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการร่วมมือระหว่างภาค
รัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นแนวทางที่จะแก้ไข
ปัญหาการร่วมมือระหว่างหอการค้าและสมาคมการค้าในการส่งเสริมการส่ง
ออกได้

๕

ข้อเสนอแนะ

1. หอการค้าและสมาคมการค้าควรที่จะทบทวนนโยบายและการดำเนินงานที่ผ่านมา โดยพิจารณาหาข้อขัดข้องและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และทำการแก้ไขควรรหาทางให้สมาชิกเข้าใจวัตถุประสงค์และเห็นความสำคัญของการเป็นสมาชิกหอการค้าและสมาคมการค้า การดำเนินงานที่ดีย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารงานของคณะกรรมการที่จะต้องมีความเข้มแข็งและเฉียบขาด สามารถควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบได้ นอกจากนั้นคณะกรรมการบริหารต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม ไม่ใช่สถาบันเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว
2. หอการค้าและสมาคมการค้าเป็นรูปแบบหนึ่งของฝ่ายเอกชน ที่ได้มีการรวมตัวกันเพื่อกำเนินงานในด้านการส่งเสริมทางการค้าและพยายามรักษาผลประโยชน์ของสมาชิก และในฐานะที่เป็นตัวแทนของฝ่ายเอกชนทั้งหมด ย่อมมีบทบาทอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ถึงแม้รัฐบาลจะได้มีการส่งเสริมการจัดตั้งหอการค้าและสมาคมการค้าอยู่ตลอดเวลา แต่ก็ควรมีการพิจารณาถึงบทบาทของสถาบันเหล่านี้อย่างถี่ถ้วน ควรใช้สถาบันเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยให้มีส่วนร่วมกับภาครัฐบาลในการกำหนดนโยบายทางการค้าให้มากขึ้น รัฐบาลควรพิจารณากฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสถาบันเหล่านี้ นอกจากนั้นหน่วยงานราชการต่าง ๆ ควรให้การสนับสนุนร่วมมือกับหอการค้าและสมาคมการค้าอย่างจริงจัง โดยรับข้อคิดเห็นต่าง ๆ ร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างภาคเอกชนและรัฐบาล ควรลดขั้นตอนการปฏิบัติงานและปรับปรุงการบริหารงานราชการให้มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นควรมีความร่วมมือกันระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐบาลให้ใกล้ชิดมากขึ้น โดยสามารถนำหลักการต่าง ๆ นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง และโดยเฉพาะการแสวงหาตลาดต่างประเทศโดยการจัดคณะผู้แทนทางการค้าควรที่จะมีความร่วมมือเป็นอย่างดีระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน

โดยให้ภาคเอกชนเป็นผู้เจรจาทำสัญญาข้อตกลงทางการค้า ส่วนภาครัฐบาลคอยเป็นที่ปรึกษาแนะนำและคอยอำนวยความสะดวก นอกจากนี้ควรที่จะมีการร่วมมือกันในการแสวงหาข้อมูลทางการค้า ทั้งในด้านราคาและความต้องการของสินค้าในตลาดต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยและรวดเร็ว สมาชิกผู้ส่งออกสามารถนำไปใช้ได้ทันที อันจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้มีการส่งออกมากยิ่งขึ้น

3. สิ่งที่น่าจะมีการศึกษาวิจัยกันต่อไปก็คือ การเปรียบเทียบการค้าเงินงานระหว่างหอการค้าในประเทศภาคีอาเซียน กับสหพันธ์องค์การเศรษฐกิจญี่ปุ่น (Keidanren) และโคทรัก (Korea Trade Promotion Corporation : KOTRA) ของสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งมีการดำเนินงานที่ได้รับความนิยมสำเร็จและมีส่วนช่วยในด้านการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย